

Arxiu Històric de l'Hospitalet.
C/Joan Pallarès s/n.
08901-L'Hospitalet.

Persona entrevistada: **Joan Layola.**

FONS: **LA MARINA.**

Data: març 2000.

Entrevistadora: Dolors Marín.

Duració: 1 hora, 20 minuts.

Signatura: Ot7

CARA A:

Quin any va néixer, Joan?

A l'any 26.

Aquí a Hospitalet?

Aquí a Hospitalet, sí.

Llavors vostè és d'una casa de pagès, vui dir, els Layola són molt anomenats aquí.

Molt anomenats, sí.

Perquè es veu que eren tots pagesos, no?

Pagesos de tota la vida. Havíem viscut a la casa, que encara existeix aquí al darrera, aquí a l'indret del Carrilet, encara existeix.

Ah, sí?

Sí, perquè diuen que era la primera casa que van fer els "moros". ??? No té res de "moro", oi? però... Encara jo cada dia em sento ??? , i al Maret hi ha teulades que sembla que estigués a l'alta muntanya.

Sí, és bonic, li agrada.

I jo vaig marxar d'allà als 5 anys i llavors vaig venir aquí quan tenia 5 anys a la casa aquesta del costat que era de pagès, i ara estic aquí.

Estem a Sant Josep, a la zona de Sant Josep i molt tocant al terme municipal diguem-ne, no estem cap a La Marina sinò que estem quasi bé a la via del tren, no?

Sí, sí.

Hi tenien moltes "mullades" vostès?

No sé, jo diria unes 15 o 20 "mullades" potser en total.

I el seu pare ja era pagès?

Sí, de tota la vida.

I els seus avis també o no?

"Pues" això sí que no ho sabia dir ja. Jo diria que sí, però... Jo diria que sí però exactament no ho sé.

Vostès de relacions amb els Layola falçaires i tots aquests Layola que han hagut a Hospitalet...?

Haviem tingut molta relació, és clar, el meu pare era president de... "pro-hombre" que en deien llavorens... ???pro-hombre???

Què és "pro-hombre"?

"Pro-hombre", el president del sindicat, o sigui, de la càmara agrària dels pagesos d'aquí Hospitalet.

Això abans o després de la guerra?

Després de la guerra.

Després de la guerra. Llavors clar, va conèixer a tota la gent...

Sí, sí, hi va estar-hi fins que va morir. Nosaltres erem 4 germans...

Que eren molts germans vostès?

Quatre.

Quatre nois. I cap noia?

Cap noia.

Llavors devia estar content el seu pare, tots a fer de pagès, no?

Sí, sí. La meva mare era molt treballadora, com la gent d'aquell temps, que tenia 4 nois petits i a més a més havia de fer la feina de tota la casa, la casa de pagès que era enorme, i encara havia de cuidar l'hort.

I tenien bestiar també?

Sí, sí, i tant, gallines, conills...

Algun porquet o així?

Sí, sí, sí, cada any 2 o 3 porcs matavem.

I també venien mossos a fer... diguem-ne a vegades, en èpoques estacionals?

Sí, sí, i fixes, tot l'any teníem un cosí nostre, un cosí germà.

Ah, i vivia amb vostès?

No vivia amb nosaltres perquè estava casat, tenia fills, però ja dic, sempre va estar fins que va morir... fins que vam plegar, va morir el meu pare... I llavors sempre hi havia un o dos treballadors més fixos.

Ah, era gent fixa, que també se'n deien mossos.

Sí, sí.

Llavors ells vivien amb vostès o tenien casa fora?

No, no, tenien casa fora. Llavors a l'estiu al temps de la sega venia molta gent de cap a la part de València i llavors dormien en porxos o d'això, i em recordo que al pati que teníem aquí "pues" ells es feien l'arròs, s'ho feien tot allà.

Ah, sí? Als porxos?

Sí, arròs a l'estil valencià, anava tot lo que hi havia pel costat, cargols...

Ah, tot lo que trobaven, "cataclac".

Sí, sí.

Lo que m'han dit molta gent és que quan venien tota aquesta gent hi havia molta gresca, vui dir, a part de que es treballés cadascú explicava la seva història, cantava...

Sí, la vida era poder més alegre que ara.

Sí, a nivell de contacte de persones, no?

Sí, sí, això.

I vostès què tenien plantat, tenien de tot? Perquè per exemple, les de "Cal ?????" m'han dit que elles només plantaven per l'horta per vendre perquè tenien poca terra, en canvi alguns pagesos podien fer determinades coses que es poguessin mecanitzar...

Sí, nosaltres teníem terra a molts llocs.

Ah, la tenien dispersa la propietat?

Sí, sí, no propietat, quasi tot era de lloguer.

Sí, així molts que m'he trobat.

Sí, hi havia a tot arreu, fins a vora "La Farola" també, tocant a "Cal Passariu" també, i hi havia a tot arreu. I sembravem de tot, inclús per exemple, hi havien camps que plantavem faves i a l'any que ve ja no hi plantavem perquè resulta que eren aspres!

Ah, sí?

Sí, no valien res. I en canvi, aquí darrera teníem dos o tres "mullades" i cada any hi plantavem perquè sortien dolces...

Ah, que depen de la terra, algunes debien ser molt més salines les terres.

Sí, sí, també es feien melons molt bons.

Ah, vostès tenien melons, sí?

Sí, melons "tendrals" que se'n deien, que eren aquells que es guardaven pel hivern, i tenien fama de que eren molt bons, vaja.

I llavors vostè va estar de pagès tota la vida o fins quan?

No, no, jo vaig estar de pagès... fins els 17 anys o així. Allavors vaig estar dos anys de pasteler i llavors vaig entrar a la mili, aquí a la Remunta.

Molts hi van anar aquí a la Remunta, eh?

Sí, quasi tots, eh? Llavors després vaig tornar a casa meva i allavors ja uns anys després vaig passar al magatzem del sindicat on hi era el meu pare, fins que em vaig jubilar allà, a pesar de que la "cámara" ha anat canviant al menys a 4 llocs.

Ah, això no ho sabia. Abans de la guerra devia ser a "Cal Parera", que era el sindicat aquell o no?

No, abans de la guerra no, era durant la guerra, eh?

Perquè durant la guerra a on estava l'Agrícola Col·lectiva aquella famosa?

Va començar allà...

Eh què era a aquella masia que van tirar a terra ara fa poc, que era fa 20 anys o 25?

Sí.

Allà hi havia l'Agrícola Col·lectiva, no?

Sí, això, jo recordo que era molt petit i allà anavem a buscar menjar que ens donavem, verdures i això.

Ah, clar, que ho racionaven.

Que vaig quedar sol amb la meva mare...

Ah, i els demés què estaven, a la guerra?

Sí, estaven a la guerra tots i el meu pare estava amagat. I "bueno", estavem sols. I acabada la guerra va continuar de pagès i això, llavors va sortir president del sindicat i fins que va morir va ser allà.

Llavors els diferents estatges del sindicat, el primer seria allà, a lo que es deia la illa del sindicat...

Sí, allavors pel metro i d'això es quan van...

Ah, bastant fa poc...

No fa massa, jo crec que sí que va ser pel metro.

Això dels 70 o així.

No, potser no, potser va ser per l'obertura de la Rambla avall.

Ah, també, que van tirar la Rambla avall, que van fer aquells pisos també.

Sí, llavorens vam passar al carer Cobalto.

Ah, més cap a Marina.

Sí, allà tocant mateix amb un passatge que es deia Passatge Sangles, que és tocant a "Ca la Maria de Can Preciós".

I després vem passar a la carretera del Mig, lo que era "Cal Miquel del Ros". Allò va ser l'últim lloc que vem anar, llavors jo ja em vaig jubilar i ells van continuar amb papers, tota la paperassa de jubilacions i coses així, van passar a Avinguda Carrilet tocant al carrer Vergara.

Ah, sí, allà avall, sí. I ara continuen, no? Perquè ara porten coses de treball potser, no?

Sí, és el treball, lo que passa que no és "cámara" agrària, sinò que és una associació de pagesos. Sé que tenen un nom però no ho sé.

Sí, he vist en alguns llocs la foto, o sigui, tenen un quadre o la foto en algunes cases que he anat.

També al carrer Mercat, cantonada no sé si és Joan Manel Segarra, hi ha una mica de despatx, hi ha la mateixa escriptura desde... acabada la guerra no ho dic però quasi.

Potser li faré una entrevista a ella doncs, home.

Sí, sí, és la primera que va entrar aquí a la Rambla i encara està allà, perquè està jubilada i tot, igual que jo es va jubilar i més aviat encara, però hi va un dia o dos a la setmana per d'això, per fer papers de seguros i coses així.

Tenia la seva mare molt gran, molt gran i ara fa poc, dos o tres mesos que ha mort, tenia 100 anys i mig.

Sí?

Sí, però va morir fa poc, i ella encara està allà.

I vostè què recorda de la vida de pagès, sobretot abans de la guerra, que devia ser molt més dur que després. Què recorda? Tenien per exemple animals a part de... Tenien cavalls?

Sí, d'abans de la guerra quasi res, perquè jo tenia 8 anys i no recordo... sí que recordo el mateix patí que teníem ara, perquè vaig passar aquí 5 anys... el mateix patí, i teníem cavalls i d'això, sí, sí. Sempre havíem tingut dos o tres cavalls, carros i... "bueno", i això. Nosaltres no vem aconseguir, ni els meus germans ni jo encara tractors. Encara batíem amb cavalls, que teníem l'era aquí on havia la casa aquesta que he dit de pagès, i allavors ja van venir les màquines de batre però nosaltres tractors no vem aconseguir.

I com és que vostè va decidir feer un altre ofici que no pas de pagès? Què eren, massa nois per poca terra o...?

No, no, és que tampoc m'agradava molt, molt. I la "pasteleria" sí que m'agradava però era molt fort tot això, i per això ho vaig deixar, perquè t'havies d'aixecar a les dugues del matí cada dia i jo acostumat a dormir tard, dormia molt poc i tot i era molt cansat, molt cansat, molt cansat, per això...

Va canviar d'ofici.

Vaig canviar d'ofici, i llavors és clar, el pare va dir: "Mira, si vols anar de "jefe" de magatzem pots anar". Dic: "Sí".

I ho vaig pensar 4 dies perquè també era un treball bastant pesat i d'això, 4 dies, i vaig estar 32 anys.

Carai! No ho diria mai. I com és que... Això m'ha sobtat, o sigui, al anar entrevistant pagesos he vist que la majoria van estar amagats durant la guerra civil, "bueno", el pare del Perelló sobretot, vostès, el pare de les Noyes també, o sigui, vostès van passar molta por?

Sí, molta, molta, molta.

Però per què? Perquè a vegades no eren propietaris, a vegades eren llogaters, però van arribar a passar molta por.

Sí, sí, molta por, molta por perquè com que van començar a matar a tothom per "rencillas". Així que vingués una persona que tingués "rencilles" o alguna cosa, a matar-lo, i per això els pagesos... Ah, i sobretot allavors la gent consideraven que erem la gent rica... La vida de pagès és molt sacrificada, era molt sacrificada, hi podies viure tranquilament però no et feies milionari. Alguns potser sí, sobretot això ho havia sentit a dir molt, però molts que vivien quasi tocant a "La Farola" es van fer milionaris, que encara algunes famílies ho són, degut al "contrabando" que hi havia la mar.

Ah, això no ho sabia, veus?

Sí, sí, això ho havia sentit escoltar molt... Ara no sé què deia.

Sí, em deia lo de la guerra, de que van passar molta por i tot que no eren propietaris, o sigui, que a vegades hi ha aquesta imatge...

Sí, sí, el meu pare havia sigut alcadable, que no havia sigut ni alcalde ni res, perquè no sabia ni llegir ni escriure, però sí que en porta un d'això, perquè era un home molt intel·ligent... cap dels fills hem sortit, cap dels quatre, no, però ell sí era molt intel·ligent, vui dir, entenia les coses, era un home amb molt bona voluntat i vui dir, molt recte en tot, i és clar, com molts altres pagesos "pues" també va ser una persona de les que van perseguir, sobretot... no sé si això ha de sortir aquí... sobretot gent com el Sabaté que el van

matar per això, perquè era un treballador i perquè era un revolucionari, com va passar amb el Canari, com va passar amb el Garriga i tots aquests.

Això del Canari jo no ho sabia. Va atracar?

Sí, van atracar perquè es veu que ja hi havia treballat ell també i és el primer que d'això.

Potser que hagués treballat, a vegades ho diuen que havia treballat a "Cal Canari".

Sí, sí, i es veu que inclús es va ficar amb la cara tapada i tot i va dir: "Ja em coneixes, ja". El que passa que el Garriga com que ve d'una de les cases més ????

Sí, la mare de la Teresa m'ho va explicar això de que va ser atracada: "Em va atracar el Sabaté em va dir un dia".

Sí, i aquí també, tocant amunt.

A casa seva també, sí?

Aquí, davant de la casa de pagès.

Clar, perquè és que com que vivia aquí a les casetes de Carreras Candi suposo que ell coneixia tot això.

Sí, i tant, i coneixia molt al meu pare i tot. I resulta que... hi vivíem aquí tots i d'això i la seva germana venia a jugar molt a casa meva, amb nosaltres.

Clar, que devia ser més petita.

Com que passavem una miqueta de misèria i així, al ser tanta colla i això...

Això abans de la guerra, això que m'ha explicat.

No, no.

Això després ja?

Ui, sí, i tant! D'això no feia gaire anys, sí, sí, i tant. I venia a jugar a casa i és clar, com que matavem porc i això, la meva mare molts dies li donava butifarra per menjar, per casa, per la seva mare i així, i algunes vegades hi venia molt i marxava molt tard i allavors quan el van agafar... no quan el van agafar, quan van agafar al seu germà, que el van matar...

Sí, al petit, sí.

I al gran també, allavors ell ens va dir a nosaltres: "Si jo venia molt", perquè el Sabaté hi anava moltes nits aquí a casa seva. Tan perseguit que estava... era un home valent.

Era perseguit i ja dic i moltes nits va quedar a casa seva.

El seu pare sempre li havia dit: "Amb aquest uniforme jo no et vui veure".

Això li deia?

Sí, i ell li deia: "Escolta'm, "pues" jo a tu de la feina que fas tampoc, eh?"

Era molt recte el pare d'ell, no? Era molt valent també.

Una boníssima persona, eh? Una boníssima persona. I llavors quan el van collir i tot això... Jo ho venia a dir perquè un dia vaig ... un dels dies que vaig anar a casa seva ell hi era allà i diu: "Qui te la donat aquesta butifarra?" Diu: "Aquí a Cal Gavatx". Diu: "Ah, és que aquest porc també caurà, eh?"

Jo hi venia cada vespre perquè pensava: "Si jo hi sóc així no vindrà"... Potser això no l'interessa...

Sí, sí, perquè és la vida del pagès, sí.

És clar, a casa meva erem molt coneguts per Hospitalet...

Clar, que a més les deien "Cal Gavatx", ara ho ha dit.

"Cal Gavatx", sí, i el meu pare era quasi el que portava el poble, però no havia sigut mai alcalde però es posava "l'estrella".

Ah, sí?

Sí, sí, però vui dir, era un home tan recte, tan recte que quan posava un sabia qui era i això... I una de les vegades feia poc que havia anat a "Cal Garriga", que era del Sabaté, i llavors ve i venen aquí una camionada de policies... no, venen cotxes de policies vestits de paisà, mig bruts tots, i anaven amb un senyor que havien tret de la presó que era de la colla del Sabaté.

Ah, del grup del Sabaté, sí.

I diuen...: "Escolti, que estem buscant... fent uns tràmits, unes coses i vostè aquí té una finestra que ens interessaria per vigilar.

I es van posar aquí a les finestres i es veia la casa d'ell, i el Sabaté aquest, "bueno", aquest de la seva colla, és el que havia d'identificar-lo i agafar-lo.

Encara recordo que es van quedar a sopar i tot amb aquests policies. Resulta que el Garriga feia poc que havia anat a casa seva i va veure aquells policies que anaven mig desmanegats per aquí, telefona a la guàrdia civil i van venir camionades de guàrdia civil aquí, perquè diu: "Escolta, el Sabaté està allà perquè allà he vist..."

Ell va pensar que eren dels seus, no?

Sí, sí, i com que ells tenien pànic a la guàrdia civil i això... i llavors es van discutir, es van barallar amb la policia perquè deien: "Se'ns ha desfet el plan! I vosaltres per què aneu a un puesto que no heu preguntat on era això?"

Total, que es veu que buscaven al Sabaté però és clar, havia d'identificar-lo aquest i resulta que es van pensar que estava

aquí. El que estava aquí era el germà gran, que el van matar també.

Nosaltres llavors vem sapiguer que buscaven al Sabaté i allavors jo estava a dalt i dic: "Ostres, ara surt el germà d'aquí", i va passar per allà i va dir: "No el coneixo". O sigui, que se'ls hi va escapar el Sabaté i son germà també.

Ah, se'ls hi van escapar.

Sí, sí, i el Xavier aquest, el germà, ja no es va veure més fins que el van matar.

O sigui, el que tenia que dir qui era no va dir res?

No va dir res o no sé si el coneixia, potser no el coneixia.

Ah, potser també el van enviar i no el coneixia.

No el coneixia al germà, i la policia es va pensar, que com que hi havia un Sabaté aquí es va pensar que era el Xisco, i suposo que debien ser confusions d'aquestes.

I no van agafar ningú?

No, no, no.

Van fer tota la movilització i ja està. I això li volia

preguntar, com és que els hi deien "Cal Gabacho" a vostès?

Perquè venim de descendència francesa.

Ah, no ho sabia.

El meu besavi... per això dic que no sé si debien ser pagesos, es veu que va ser desertor de França per no fer la mili i això, i es va establir aquí, o sigui, aquí hi ha molts, molts Layola i tots venen de la rama d'aquest senyor que va venir aquí.

Tots estan emparentats.

Tots, tots.

Hi havia el falçaire aquell que vivia al Repartidor...

Sí, el Lluís, el Jaume que també és mort, i després hi ha varis cosins meus.

Que són els que viuen a la Rambla potser.

Sí, viuen a la Rambla, uns altres que... "Bueno", hi ha molts.

I tots van ser pagesos, no, la majoria?

Alguns sí i altres no.

I llavorens això que em deia del seu pare, ell no sabia ni llegir ni escriure però em diu que era un home intel·ligent. I quin tipus de pensament tenia, de dretes diguem-ne així?

Sí, sí, era de dretes però dretes... és clar que tothom pensem que lo que fem nosaltres és lo que està bé i tot, però vaja...

és clar, ells consideraven que lo que feien ells era lo ben fet i de fet la gent de dretes de llavors era la més intel·ligent, la més no sé... bones persones i d'això. El meu pare precisament havia fet molt de bé a treballadors del camp i d'això...

El balt estava controlat, controladíssim i s'havia d'entregar al sindicat i d'això...

Això quan, després de la guerra?

Després de la guerra, sí.

Clar, que hi ha el racionament i tot això.

I va durar molts, molts anys, molts anys, que jo quan vaig treballar al sindicat encara estava controlat, perquè anaven a descarregar a Barcelona. "Pues" molts d'aquests pagesos feien l'espabilat i d'això, i en carros passaven el d'això, i la guàrdia civil sempre els trobava i anava a treure'ls, i els treia eh?, perquè per la guàrdia civil això era...

Però ell és un home que era recte i un home que sabia les coses com anaven i tot, inclús hi havia hagut vigilants aquí a Marina, havia mort alguna persona robant.

Ah, sí?

Sí, sí. I ell conjuntament amb la guàrdia civil, com que el coneixia i la guàrdia civil s'havia de cuidar d'això, "pues" també... o sigui, quedava d'això, quedava mort.

Allavors va venir la guerra... i a la meva mare l'havien operat, el dia abans de la guerra o el mateix dia, no em recordo, i llavors és clar, van venir per buscar al meu pare i allavors el van avisar... De tot això, jo era molt jovenet, molt jovenet però em va quedar gravat... i el van avisar de que no vingués, que el buscaven per matar.

"Matar-me? I què he fet jo? Si no he fet res! Jo vindré igualment, per què m'han de matar a mi? Suposo que primer em jutjaràn, no?" Diu: "No vinguis que et mataran!"

Efectivament, el van convèncer si no hauria mort, i tant! Sapiguer que llavors mataven, mataven només per qualsevol "rencilla"... Al organista, al Pallarès, al seu germà el van matar perquè era l'organista de l'església!

El de "Cal Ma" que venien cistells i tot...

Aquest no el conec. Qui era aquest de "Cal Ma"?

Era una casa que eren molt coneguts a Hospitalet, que encara hi ha les filles... Una de les filles està casada amb un dels Firacolls, que tenen una llibreria a Barcelona. Doncs a aquest també el van matar i encara ningú sap per què, perquè deien que si era d'esquerres.

Després al Treball m'han dit avui, que jo no sabia que l'havien matat al Treball.

Ah, sí, també, sí, sí.

O sigui, que Déu n'hi do els pagesos també.

Allavors ell va estar tres anys amagat a la Garriga...

El seu pare?

Sí, a una casa de pagès que tenien un capellà i un ????

Quina força de voluntat, perquè sabien que si els trobaven els mataven a ells i a la família, perquè llavors no tenien contemplacions, eh?

No, no, a la família que els amagava també.

Sí, sí, aquesta gent ???? només en queda una noia sola de 80 i pico d'anys, encara la vaig veure.

I eren família o no, aquesta gent?

No.

Perquè tota la família estaven aquí diguem-ne, a Hospitalet.

Sí, sí.

I llavors quan va acabar la guerra com ho va viure vostè, la entrada dels nacionals, tot això?

"Bueno", llavors jo anava a col·legi...

Perquè mentres la guerra vostè va anar a escola o no?

Sí.

Perquè vostè tenia 10 anys.

A "Cal Arús".

Ah, a "Cal Arús" feien escola.

Sí, sí, hi havia el senyor Foguet que era molt conegut a Hospitalet. Sí, sí, vem estar tres anys allà, després ja vaig passar al Centre Catòlic, i durant la guerra jo no era molt conscient de lo que passava, però sí que moltes anècdotes, oi?, de la mare desesperada buscant menjar per mi i d'això, i em duia uns talls de burro que venien a la carnisseria, perquè era conegut aquí al davant i tot, uns talls de burro... que la meva mare també passava gana i d'això, però la meva mare el feia en una paella apart del fàstic que li feia, i a mi no em feia fàstic, uns talls de burro vermells i això! I sí, sí, va ser això, vam tirar endavant.

Teníem la casa de pagès aquí, que donava al pati, totes aquestes cases tan velles que comunicava tot per dintre, la canalla saltant per aquí, entrant a dintre del pati i d'això... Teníem algun animalet, molt poc, hi tenien una ànega la pobre que criava i això, i a vegades pujava per l'escala amunt a veure si el donavem alguna cosa. Sí, sí, ho recordo.

La meva mare ho va passar molt malament perquè anava a la Garriga a veure al meu pare i llavors jo em quedava sol a una casa de pagès que allò semblava aquestes cases de por de

fantasmes i així, perquè era molt destartalada i molt vella i molt d'allò, i tenia uns baixos, la quadra i allò, a mi em va agafar una por... Ara tinc molta por al tambor i em penso que és que em va quedar d'allò.

Al tambor?

Sí.

Què vol dir, al soroll del tambor?

No, al tambor i a tot, a la foscor i tot això, sí.

I era de quan era petit?

Aquest estiu m'he quedat aquí sol, perquè tota la família s'ha anat a Menorca...

I vostè s'ha quedat sol?

Sí, i també em feia... O sigui, abans de que fos fosc ja em retirava. Suposo que em va quedar d'allò.

De petit. I llavors com és que passava tanta por, perquè sa mare el deixava allà i ningú el vigilava?

Perquè ella anava a veure al meu pare i si anava un dia o dos o tres em quedava sol, i recordo que venien a jugar amb mi companys i s'estaven fins al vespre i quan es feia fosc llavors jo anava a la banda d'abaix dels "sótanos" i això, que ja dic, de pel·lícula de por, eh?, i llavors jo tancava tot i deia: "Ja podeu marxar". Llavors tancava la porta del carrer i em quedava a dintre, però vaig passar molta por.

Ho va passar molt malament, clar.

sí, i ma mare també ho va passar malament perquè aquí davant hi havia una veïna que era roja i és clar, ens vigilava molt i era de la Garriga. I allavorens una vegada se l'havia trobat al tren i llavors havia continuat al tren i llavors va tornar endarrera.

Perquè no la veiés allà, clar. Déu n'hi do, eh? I llavorens quan entren ja els franquistes i tot això va veure una diferència o no? Perquè clar, va marxar molta gent, o sigui, els camps de concentració, molta gent ja no va tornar mai més...

Nosaltres teníem un cavall i se'l van endur.

Per fer la retirada?

Per fer la retirada, sí, perquè aquí encara va continuar de pagès i això però en col·lectivitat. I sí, sí, van agafar un cavall... I "Bueno", llavors va passar la guerra i jo com que també era molt jovenet, molt jovenet "pues" mira... Vivíem bé i vui dir, es va normalitzar la cosa, vam recuperar els camps... El meu pare com que era molt treballador i això, va recuperar els camps i vam anar fent la vida així, i la vida de joventut

de llavorens "pues" treballar al camp i els diumenges anar al "cine" i poca cosa.

Què anaven al Centre o aquí? Perquè aquí a Sant Josep no n'hi havia de cinema, no?

No.

S'anaven allà.

I al Casino.

Al Casino perquè tots els pagesos hi anaven, no?

Sí, sí, anavem al Casino a ballar, anava justet... Ara que el jovent treballa i li donen per ell... a nosaltres ens donaven molt justet.

I llavors, quan es van anar casant els germans també vivien
????

Ah, clar, perquè llavors es van quedar a treballar amb el seu pare encara?

Sí, sí, sí, nosaltres tres sí.

Però no es van quedar a viure a la casa de pagès.

No, el gran, el gran sí. Hi teníem la... a la mateixa casa de pagès com que eren dugues botigues i això, teníem una botiga de llavors pels pagesos, oi?, amb molta confiança perquè com que sabien que treballavem bé, les llavors les fèiem nosaltres, oi?

Ah, que les feien vostès.

Moltes classes i altres classes no.

Llavors clar, coneixien tots els pagesos de per aquí, no?

Sí, i tant, i tant, sí.

Tenien molta relació entre vostès, no?, entre els pagesos, inclús per casar-se i tot això també, no?

Sí, sí, sí, inclús hi havia Festa Major a casa de "Cal Puig", que era de Marina, i havia el dia 8 de setembre que era el dia de la Mare de Déu de Bellvitge, que es feia una gran festa a l'ermita.

Jo no havia anat mai, jo era molt jovenet allavors, era molt jove. I feien Festa Major el dia 8 i també feien ball allà.

Quasi tots els pagesos, jo tampoc no vaig coincidir mai, però quasi tot el jovent pagès es concentraven quasi cada diumenge a "Ca la Estalella". Saps on hi havia un camp de futbol, que hi havia una casa de pagès, "pues" allà cada diumenge feien ball els pagesos.

I llavors què portaven una orquestra o no?

No, no, llavors eren "discos".

Ah, "discos", llavors anaven tots a ballar, el jovent, no?

Sí, sí, sí.

Això després de la guerra, no?

Després de la guerra, sí, bastant cap aquí ja.

I dels Tres Tombs se'n recorda, de la Festa de Sant Antoni?

Sí, molt, moltíssim.

Què feien?

Això que el meu pare no era amant de les festes ni de res d'això, però això sí que recordo que se'n cuidava de tot ell i era una rua molt ben feta, perquè tots els pagesos hi col.laboraven i vui dir, hi havia una mica de competència, carros molt ben carregats i molt d'això, i inclús em recordo que l'últim any el meu pare diu: "Tu aniràs amb el Albors", el Albors, Antoni Albors, que ara s'ha tornat cec, pobre.

Ah, no ho sabia.

I diu: "Tu aniràs amb l'Albors i amb dos burros", i estic fotografiat amb un burret... I llavors hi havia un tortell per tots que anaven a cavall i a molta gent del carrer també, eh? Feien una quantitat de tortells!

I què es feien, a les pastisseries?

Sí, a Ca la Montserrat.

I llavors qui els comprava.

L'hermandat de llauradors era.

Llavors els compraven i repartien tortells, no?

Sí, sí, de massapà, eren típics. I llavors se'n doonaven al cavall, que precisament per això donaven un a cadaun que anava a dalt del cavall, perquè li dongués al cavall, el que passa que...

Clar, s'ho menjava, clar. I recorda més festes o bromes o coses que es fes la gent?

M'explicaven moltes, però jo no havia pres mai part perquè ja era més jove i tot això ja va desaparèixer, però sí que es feien bromes.

Què explicaven els altres?

"Bueno", no sé... Què sé jo! Anaven al camp a fer un arròs i llavors desde dalt... estaven fent l'arròs, pujaven a l'arbre i llavors tirar "algo" al mig de la cassola d'arròs, "algo" així, eh?

Coses d'aquestes, sí.

Sí, aquesta sí que l'he sentit explicar, però no me'n recordo jo.

I dels aiguats, se'n recorda o aquí no arribaven tant, aquí a Sant Josep?

Sí, sí, que arribaven, molts, però molts arribaven, sí. Un dels més forts que vaig d'això quasi em porta l'aigua avall.

L'any que va sortir més fort, que va arribar fins aquí a la Piera...

Sí, aquest el vaig veure jo, això debia ser cap als 60, sí.

Abans, abans.

Abans, sí. Jo recordo un que vaig veure, que vaig anar caminant per sobre la via fins a les Barraques, cap a Cornellà, i això havia de ser, no sé, bastant tard, als 70 potser.

Potser sí, perquè aquest que parlo jo... El meu pare va morir al 58 i això ell ho va viure, o sigui...

Ah, llavors aquest no, jo no havia nascut encara.

Aquí hi havia la riera que ara està tapada, i baixava l'aigua amb una furia, i inundava tots els camps...

Ah, clar, si no venia del riu, sinò que sortia de la riera l'aigua a aquesta zona d'aquí.

Sí...

Del Canal de l'Infanta i tot això, baixava "a tope".

Sí, tot això, i la riada d'aquí dalt tot venia aquí abaix i escolta'm, baixava molt, i llavors és calr, del riu també.

Clar, perquè la del riu baixava a desaiguar al mar i llavors clar, baixava tota l'aiguada aquí.

Sí, sí, però aquest que parlo jo sí que era del canal, de la riera, perquè recordo que estava tot inundat, i llavors al costat de la riera hi havia un pas amb toxos i tu passaves per sobre... que jo me'n recordo d'això, de les mil vegades que havia passat per allà, perquè quan era petit anava a portar el menjar al camp, amb el cistell, a peu, dies i dies i dies i això, hi havia la pasarela aquella que hi passava tothom per anar a moltes cases de Marina per aquí abaix, passava per allà. I estava tot inundat i la riera baixava amb una furia!

I és clar, jo vaig volguer passar per sobre i quan hi vaig estar al mig, que aigua per un costat i aigua per l'altra, em va agafar un remolí, però baixava amb una fúria que em va agafar, vaig quedar quiet, que si m'agafa més fort caic a l'aigua i se m'emporta el riu amb una fúria!

Que precisament les parets que estaven a la banda esquerra eren d'uns pagesos que es deien "Cal Pepet Maco" que eren molt coneguts, vivien aquí a la carretera, i aquests van emigrar... no sé si al Brasil o Mèxic, perquè estaven molt cansat de no collir res, perquè quedava... Les plantes quedaven amb 3 o 4 dits de llot.

No es podia treballar.

No es podia treballar.

I aquests quan van emigrar al Brasil, abans de la guerra o després?

No, molt més després, jo diria potser als anys 60...

Ah, molt més tard, i era per les riades o també perquè va anar desapareixen també l'agricultura?

No, no va desaparèixer, lo que deien que si no era molt treballador o no sé què i que a més a més de les riades i que d'això. Tenien molts fills, que precisament la filla gran es va casar aquí i està casada amb un d'aquí la costa.

Llavors vostè que estava al sindicat com va viure aquest procés de que s'anava creant la Zona Franca i als pagesos els anaven fent fora? Perquè llavors ja va arribar el moment de les expropiacions, com ho va viure? Perquè vostè els veia cada dia una mica i els venien les llavors...

sí, sí, però era molt jove i tampoc en venia el d'això, però sí, es va passar amb preocupació, empreses que expropiaven... perquè nosaltres teníem terra allà i allà van fer la SEAT.

Ah, vostès també tenien terra allà?

Sí, però no era pròpia i ens van indemnitzar amb una misèria.

Això és el que m'han dit tots, que no hi havien indemnitzacions bones.

No res, i mira, de mica en mica... vui dir, com que no va ser de cop, vui dir, s'anava assimilant i la gent anava espabilant.

Llavors què, es buscaven altres coses? Molts he trobat que es van anar comprant altres terres, fins i tot al Delta de l'Ebre o a la zona del Prat, a Viladecans...

El meu germà el gran, que fa un any que és mort, també va anar a Aldea.

A Aldea, allà al Delta de l'Ebre?

Sí, com molts que van anar marxant així, molts en terres de Gavá que encara les tenen. Molta gent, pagès de Hospitalet tenen la terra a Gavá i a Viladecans i algú al Prat, algú pagès ha passat al Prat també.

Sí, perquè clar, era el mateix tipu de conreu, en canvi als del Delta de l'Ebre els hi va costar més d'adaptar-se a la terra i tot, que deien que s'havia de deixar reposar, que no era igual que aquí, o sigui, que eren diferents condicions.

Sí, sí.

Llavors vostè d'aquella època, els menjars què recorda? Els menjars que feia la seva mare eren molt més agrícoles diguem-ne així?

Eren molt més naturals, eren molt més naturals però ara s'han donat compte que també molt perjudicials. En aquell temps la meva mare va morir ferida, i tota la família d'ella quasi van morir ferits, i és perquè... ja s'ha comprovat, que els metges deien, ja fa molts anys que ho deien que l'escudella era el mal del català.

L'escudella?

Sí, això tots els metges...

I com és això?

Perquè l'escudella, els pagesos quasi la feien cada dia, i allavorens allà dintre anava quantitats enormes de grasa, perquè cansalada, butifarra negra, butifarra blanca, tot això, i el "tocino" és un "veneno", per això tot lo del colesterol... Llavors no es mirava el colesterol ni res, la gent agafava colesterol i es feren molt joves, molt joves. Està comprovat. Menjavem molta verdura, molta verdura però sempre, sempre, sempre amb cansalada, perquè matavem "tocino" i quasi els tres cops al dia quasi menjavem cansalada.

Sempre "tocino", clar.

Sempre "tocino" i butifarra, perquè clar, vui dir, matavem a casa dos o tres porcs i llavors és clar, es guardava salat i d'això i molt d'embutit. Llavors per esmorzar no s'esmorzava com ara, abans esmorzavem mongetes amb butifarra, per sopar altra vegada mongetes amb butifarra o cansalada, i allavorens amb verdura però sempre fregit amb cansalada, sempre fregit amb cansalada... per això la gent no vivia gaire anys. Si fos ara, per si un cas es mirarien el colesterol, però no, no, llavors es menjava escudella cada dia.

A "Ca la Marmeta" jo... "hasta" s'havia enfadat, eh? Deia la Carmeta: "Jo no m'aprimo!" Dic: "Si cada dia menjes escudella!" "Ah, però és que m'agrada molt!" Dic: "A mi també m'agrada molt, a mi també m'agrada molt, eh?".

Ja dic, per exemple, els pagesos amb els anys hi feien molt bona cara i molt sans i tot degut a la quantitat de verdures que es menjaven.

Sí, que això els hi salvava, eh? La verdura els hi salvava, com que tenien tanta collita...

Això mateix.

Quan venien els tomàquets, tomàquets, que si bledes, bledes, mongeta tendra, o sigui, que tenien collites i llavors quan hi ha, hi ha molt, a més s'ha de consumir perquè si no es fa malbé, no?

Nosaltres tot això ho collíem pel Born.

Pel Born, però per a casa també.

Teníem l'hort...

Ah, tenien l'hort per vostès, clar.

Sí, per nosaltres i és clar, allà teníem molta d'això, sembravem de tot.

I viram no en tenien? Diguem-ne pollastres i tot això.

Sí, sí.

I ho venien o eren per vostès?

Per nosaltres i també en venien alguns, no massa, perquè clar, a casa erem 6 o 7.

I els mossos...

Acabada la guerra la mare ja estava delicada i així, llavors hi vem tenir minyona... La meva mare venia ous, ous frescos perquè llavors eren recomanats pels metges per l'alimentació, que devien de ser frescos i eren collits del dia. Molts anys me'n vaig cuidar jo.

Dels ous?

Sí, de la viram, tota la viram, teníem molts ànecs que criaven molt, que a vegades no sabíem ni on eren perquè és clar, hi havia molts. A casa teníem canyes, feixos de canyes i criaven, feien els ous per dintre i quan et doneves compte... I això, estaves una temporada sense l'ànec o a vegades la gallina i llavors sortien tots els ànecs per allà! Oques també, de tot, pollastres i això.

I clar, això era d'un sabor extraordinari, era molt bo, però també no era tan tendre com ara, eh?

Ah, no?

No, no, perquè quan mataves un pollastre tenia "hasta" 9 mesos a vegades, eh? Inclús els capons que fèiem, que fèiem capons... els hi tallavem la cresta.

Per què, la cresta per què?

Perquè són més macos i semblen més capons, eren unes bèsties que feien goig, eh? I això sí que eren tendres, es fonien a la boca, eh? Però els pollastres i així eren molt bons de menjar però escolta'm, eren una mica durs.

Perquè eren vells, vivien tot el que tenien que viure quasi bé, no?

Sí, sí, teníem oques i...

Eren dolentes les oques. Deien que eren pitjor que el gossos, no?

Sí, eren guardianes, eh? S'enganxaven i cridaven, però cridaven molt! Sí, sí, i tant.

Les tenien soltes, sí?

Sí, quan vivíem a l'altra casa allà abaix, d'això no ho recordo jo perquè tenia 5 anys, però ma mare baixava amb els petits, amb els germans petits allà... El gran encara era molt petit i el deixava allà i una oca va anar allà i molt quieta, molt quieta li va arrossegar tot el dit.

Ostres, què dolenta!

Sí, sí, ho fan, eh?

Ho fan?

Sí.

I després se li va notar o no?

No, crec que no, no ho sé.

Oh, què dolentes!

Sí, sí, li va arrossegar tot el dit, sí, sí. Teníem tota classe de bèsties, les matava la meua mare. Jo l'hi havia d'aguantar, que havies de tenir molta força perquè les oques i els ànecs comencen a córrer i no moren mai més, eh? Els hi costa!

I la meua mare llavors em deia: "Amb aquesta no hi ha manera, amb aquesta no hi ha manera!"... Jo li tallava el coll llavorens, i

l'ànec sense coll va començar a córrer per allà...

Ah, quina angunia, sí?

Sí, sí. Teníem també una cabra, i llavors ja hi havia el meu germà casat i això i com que feia molta llet... Va criar, va fer cabrits i tot, ens feia molta llet i no donavem a "basto" i la meua cunyada feia mató. Les cabres eren molt dolentes perquè teníem nosaltres molts arbres fruiters aquí...

Ah, i s'enfilaven.

CARA B:

... i em tocava a mi munyirla cada dia també. I una vegada la meva tia, una cunyada de la meva mare que era dels pobles de Tarragona va venir a veure-la. "Baixa que veuràs, estic criant uns conills..." I estaven veient els conills i això i la cabra per allà, i la cabra estava darrera quieta, quieta, quieta al darrera, i la meva mare explicant-li: "Aquestes conilles han criat i això..." "Està molt quieta aquesta cabra. Què fa?" Portava un vestit de seda maco perquè com que venia a veure a la família, i li va fer un boquet així.

Ah, sí? O sigui, que se l'anava menjant...

Va rosegant, va rosegant, perquè sempre rosequen.

Sí, a vegades rosequen els barrets de palla i tot això. I li va rosegat el vestit, Déu n'hi do!

També a aquesta casa de pagès que teníem... com que se'n van fer amos tota la gent d'aquí dels passatges, se'n van fer amos perquè entraven quan volien.

A la casa?

Aquí, nosaltres com que no teníem ni vot ni veu, res, erem la mare i jo sols!

Ah, durant la guerra vol dir, no?

Sí, això durant la guerra. Inclús venien a dormir, com que eren "sótanos" "hasta" per si havia bombes i coses d'això...

Ah, per quan hi havien bombardejos.

Inclús hi vivien, eh? I el dia que van entrar els nacionals, que van entrar per la Remunta i venien per dalt de la carretera, un d'ells, que encara va viure molts anys aquí i d'això, una vegada li anava a dir: "Escolta'm, si nosaltres ens haguessim comportat com vosaltres que matàveu a tothom, jo també t'ho hauria fet agafar", perquè llavors es va quedar ell sol abaix amb pistola i encara que no va tocar a ningú, perquè va quedar ell sol abaix i quan van sortir els soldats per creuar la carretera de la Remunta, encara va anar a disparar.

Als soldats nacionals, diguem-ne així.

Als nacionals, sí.

I després ell es va quedar a viure aquí al barri?

Sí, sí.

No li van fer res? No perquè no el devien veure, no?

No, va sortir fora (encara me'n recordo jo) amb les mans a la butxaca... Ara, tota la gent d'aquí, que eren gent roja...

La dels passatges, clar.

Els dels passatges eren rojos, i ens van perseguir a nosaltres bastant, i la meva mare quan hi havia... hi havia aquí al costat una bodega i la meva mare quan no tenia d'això, alguna estona a la tarda "pues" s'anava per allà, i una d'elles que havia sigut bastant d'això, el seu home i tota la família... diu: "A esas dos fascistas que no las vea yo muy juntas porque a estas me las cargo yo a las dos".

Això qui ho deia, el marit?

Ella, ella mateixa ho va comentar. I després d'acabada la guerra, ara ha mort a vora 100 anys, i erem sempre molt amics.

Ah, sí?

Sí, perquè jo com que acostumo a sentar-me allà quan vinc de dinar i això, "pues" elles anaven a prendre el sol, tota aquesta gent de llavorens anavem a prendre el sol, i parlavem dels temps aquells i d'això... ????

Clar, d'aquí els passatges, així no era només el Quico Sabaté el que era roig i tal, sinò que era tota la gent dels passatges.

Ell igual que els altres, el que passa que el Sabaté va ser molt valent, això de que el vulguin ja... A la conferència aquella, clar, hi havia ????

No, era una mica explicar el que va passar i tal, no?

Sí, clar, es quedava aquí, oi? Però ve la Carmeta i ????
Es que quasi el fan sant!

No, home, tampoc és això.

No, escolta'm, va ser un element... perquè la policia li tenia tanta, tanta por.

La policia li tenia por a ell?

Sí, i tant! A Barcelona i a Hospitalet, i quan passava la frontera se n'enteraven, eh? I no havia ningú capaç d'això. I llavors avisaven al pare.

Al seu pare l'avisaven, per què?

Perquè com que també sabia que li tocaria...

Ah, per si un cas.

O bé perquè avisés a tots els que més o "menos" havien intervingut en coses d'ell a la guerra, al Charles i tota aquesta gent...

Sí, amb el Charles tenia amistat, no?

Hi havia treballat.

Hi havia treballat. També treballava el meu oncle, el Torras, també havia treballat a "Cal Charles".

Sí, sí...

Però sembla ser que no s'hi ficava massa amb el Charles, no?

No, suposo que no, perquè sap què passa? Que acabada la guerra els capellans tots eren dolents: "Ah, però jo conec un que aquest és molt bo, eh?" Què va passar? Que com que treballava amb ell i el Charles era tan bo com aquells que volia matar ell, era tan bo, és clar, amb aquest tenia amistat i amb aquest no s'hi va ficar mai.

No s'hi va ficar mai, no, no. I això que ell havia vingut aquí a Hospitalet, és lo que diuen, va venir a atracar el banc aquell d'allà abaix de la Rambla.

I tant, i després ja li dic, a casa seva, cada dos per tres estava a casa seva.

Estava a casa seva normalment.

Sí, sí, normalment. I és més que res per la por que li tenien, eh? El dia que van robar el Banc Central, per allà passava l'Anglada i ho va veure.

El Anglada, aquell que venia a pintar l'Ateneu? Aquell que tenia la fàbrica de Faradé i Prats?

Sí, però no sé si era el gran, o el segon... no sé qui era, i això: "El Banc Central l'estan atracant!". Ell ho va veure això,

un camió de policia cap al Banc Hispano.

Això m'ho ha dit també la gent de Cercs, que quan els hi deien: "Per aquí ve el Massana...", anaven a l'altre d'allò a tirar tiros...

Sap què passa? Que els "mandos" encara, però diuen que els guàrdies civils rasos per lo que cobraven i per lo que feien, per què s'anaven a capficar?

Perquè la gent també venien de l'emigració, que no eren d'aquí per lo que cobraven deien: "Ara ens buscarem les pesigolles?"

Jo suposo que... Així s'en van anar cap a l'altre banc. Veus, això no ho sabia! Però això ho diuen bastant, uns anaven per una banda i els altres anaven... perquè no es volien trobar.

Sí, sí. Això potser no té res que veure amb això...

No, perquè és vida de l'Hospitalet també i parles de tot.

El seu nebot, d'ell, Manel el petit, que jo era amic d'ell...

Ah, vostè era amic. Clar, que debien ser de la mateixa edat amb el Manel.

Sí, ell era amic de d'això, de l'altre, l'únic que no era atracador...

Que diuen que era capellà o no és veritat això?

No.

Eh que no?

No, no.

Sempre ho diuen però...

No, era molt amic d'un capellà.

Aquest era el Manel?

No, l'altre.

Hi ha 4 nois?

4 nois.

I el segon, que no va participar en res, diguem, el Pepe, el Manel i el Quico són els que van morir, llavors hi havia un altre quart, que aquest no es va ficar en res.

Sí, sí, per cert, que a tots aquest els hi van induir ell a ser atracadors, perquè el gran quan el coneixia jo, o el segon, no em recordo qui era... era el gran el Quico o no?

No. El gran era el Pepe.

Aquest no l'havia conegut jo.

Ell treballava abans que ells a "Cal Charles", jo ho sé pel meu oncle, primer va entrar el Pepe i després va entrar el meu oncle i després va entrar el Quico. Llavors sembla ser que el sindicat els va alliberar o que van deixar de treballar a "Cal Charles", treballaven pel sindicat o així abans de la guerra.

Sí, sí, aquest jo no l'havia conegut més que quan ja estava amb el seu germà, venia per aquí i com que llavors no era conegut no li deien res. Llavors el vaig conèixer, que la seva senyora era una senyora alta, morena.

Era guapa, no?

Sí, em sembla que era francesa, no ho sé... no sé, no sé.

Perquè sé que llavors quan va marxar d'aquí va anar a viure a França.

Qui?

El segon.

Sí, el Pepe, aquest que van matar, van anar a França.

No, aquí el van matar aquí al "parque". I el petit... eren unes "bellíssimas" persones, el tercer i el quart eren un tros de pa, eh? Però ell es veu que els va arrosegar... I l'altre se'n va anar a fer de pastor amb un capellà, a Santboi o no sé on era, i va anar a fer de pastor.

Llavors el vaig perdre la pista i el seu germà em va dir que feia de pastor per allà, però mai més havia sapigut res, i llavors el dia de la conferència jo vaig preguntar això: "Escolta, aquest es mort?" També és mort, també.

Sí, ells són fills de la Noya, aquella que ballava aquí a la ????, les que va venir a la conferència, que li diuen la tia Maria.

Sí, i el seu home havia fet el servei amb mi, l'Isidre, i amb ella havíem sigut amics de tota la vida, venia a casa.

El petit, va dir el nebot que el sol efecte de "l'apellido" de Sabaté, que havien mort per això i no és veritat, eh?

No?

No, encara em recordo jo com si fos ara, que van venir i li van dir al meu pare: "El Sabaté està agafat" (el petit), diu: "Perquè quan passava la... ", se'n van enterar que passava la frontera i diu: "Li van cridar "l'alto" (no sé si dos o tres, no sé quants) i el van matar". No sé si un, do, no ho recordo, eh?

Llavors és clar, el van acusar aquí i em sembla que no li van fer ni judici, amb això sí que tenen raó.

I llavors la mare d'aquells, que va ser la culpable del seu... el fill Sabaté és d'això perquè quan al temps de la guerra, quan treballava a "Cal Charles", la mare: "Deixeu-me una pistola i el fem saltar!"

Això la mare?

La mare no era com el pare que era un tros de pa, eh?, un tros de pa.

I llavors és clar, sense judici, ja per ser un Sabaté i haver fet això es veu que el van matar. Llavors la mare no ens va saludar ni això, perquè va dir que havíem sigut nosaltres culpables de que el matessin.

Però ja dic, això que ell va dir: Pel sol fet de ser Sabaté el van matar", no.

I al seu pare li explicaven, quan passava "algo".

Sí, sí.

Per què? Perquè estava treballant en això del sindicat?

Perquè estava al sindicat, perquè la guàrdia civil estava molt amb ell perquè sí que s'interessava molt, la policia potser no, però la guàrdia civil sí. La guàrdia civil eren els que actuaven i anaven en contra de lladres i anaven en contra de

tot, i amb el meu pare estaven molt compenetrats per això, per denúncies i coses la policia sempre anava al meu pare a informar-se, o a demanar consells o a que els donessi consells d'això.

De coses dels pagesos, clar.

Com al governador de Barcelona... no em recordo qui era, Correa, em sembla que era Correa, que era molt amic, ell venia aquí...

Ah, sí? Clar, es que era molt important, només pel terreny i per tot, clar. Era super important.

I és clar, el pare sent polític i això... i conèixer totes les coses i com per fer alguna cosa ho estudiava molt, si estava bé o d'allò, "pues" és clar, s'informaven bastant amb el meu pare.

I sometent hi havia aquí a Hospitalet? Vostè el devia conèixer. No ho recordo, així com hi ha pobles que sí, aquí a Hospitalet no hem trobat.

Jo em recordo del sometent de l'Hospitalet...

Hi ha una foto d'abans, durant la dictadura de Primo de Rivera sí que em sembla que hi ha una foto de gent del sometent que estaven bastant lligats a l'Ajuntament, però després no he trobat res més.

Jo només recordo això i ja dic, aquí hi havia sometent, però no recordo res més.

No sap qui eren, després de la guerra?

No, jo diria que després de la guerra no, eh?

No?

No, jo diria que deesprés de la guerra no. Llavors hi havia la guàrdia civil i sí, sí.

I això que em deia dels alcaldes, vostè els hi devia conèixer directament tots els alcaldes...

Sí, un dels últims va ser un cosí meu que era a ca la Casimira, que era carnisseria, aquí al costat de l'Ajuntament.

Sí, ca la Casimira, sí.

"Bueno, pues" la dona de Ca la Casimira era cosina-germana meva.

Encara tenen parada a la plaça els de "Ca la Casimira", no?, de carn.

No ho sé, perquè manquen els tres nois, el de la carn també és mort, i l'altre que era metge també, tots dos.

I aquest el va posar el pare perquè li va semblar...

I com se deia aquest?

Vaja...

Perquè va haver-hi un Perelló alcalde, després...

Sí, aquest era abans del Perelló, molt abans del Perelló. Ara no em recordo com es deia... I al poc temps va fer les coses mal

i el va treure al carrer.

Ah, el va treure? Per què, no sabia fer-ho?

Hi havia coses que no li van semblar bé, no les havia fet correctament, perquè el meu pare amb això era recte com ell sol. Ell era pagès i havia viscut tot el dia pendent del sindicat i no havia cobrat mai res.

Ho feia perquè volia, no?

Sí, sí, com els alcaldes i els concejals, no cobraven res.

Ah, no? O sigui, quan, quan el franquisme un alcalde no cobrava?

No cobrava.

Llavors ells no cobraven?

Els concejals no i l'alcalde crec que tampoc, perquè s'havia parlat molt, això segur que els concejals... perquè precisament un que va ser secretari sindical que es diu Codina que també era pagès d'aquí la vora, ell també va ser-hi i no cobrava, el que passa que tenien comissions de coses...

I miri, jo ho veig així, les cases de pagès era una vida molt maca, era molt de poble i és clar...

Tothom es coneixia, no?

Tothom es coneixia, i tan era per alabar com per criticar també, perquè clar, les famílies llavors de distracció poca, i llavors: "Escolta'm mira el que ha passat"... "Mira aquell que ha fet"...

Clar, això també.

Sí, sí.

Però "bueno", també s'ajudaven, no? quan algú tenia algun problema també s'ajudaven molt.

Sí, sí.

Llavors m'han dit que anaven a fer el "rosario" algunes famílies el diumenge a la tarda, això m'han dit les Noyes.

Sí, però jo no ho havia conseguit això.

Però vostès ja anaven a ballar al Centre, que és el que em diu vostè, que les diversions eren anar a balar, l'envelat de la Festa Major...

Tots els pagesos, quasi tothom, eh?

I vostè llavors també participava de lo que era la vida del barri del Centre, o el barri de Sant Josep, a part de les festes dels pagesos?

Sí, lo que passa que nosaltres no hem sigut mai gaire sociables, així de participar en festes i això no gaire, eh? Hi anaves i això però participar-hi i d'això, no gaire, eh?

Encara al Casino em recordo que el meu germà havia fet alguna funció de teatre, sí, el gran.

I com és que eren tan austers? Potser pel caràcter del seu pare?

Sí.

Eh què sí?

Allavors la majoria de pagesos ho eres, però el meu pare era molt bona persona per altra gent i tal, però amb nosaltres era dictador, eh?

"Bueno", depen de cada família, no?

Sí, allavors els pares de quasi tothom ho eren de dictadors, eh?, però com el nostre pare pocs.

Que era molt catòlic potser o no?

No, gens, no, no, però és clar... Era un home intel·ligent i d'això, inclús deia lo que no fa gaire dies que deia l'alcalde de Barcelona sobre la delinqüència i sobre els violents i això, diu: "Això si no començem per les escoles de petits, no ens sortirem, eh?" Allavors el meu pare ho deia.

Ell no anava a l'església, i era amic del capellà inclús.

Ah, sí? Qui era, mossèn Omar el capellà?

Mossèn Omar i primer hi havia Mossèn Mas, aquest que se dormia.

Ah, sí, aquest el meu tiet deia que l'agradava molt la misa, que acabava molt ràpid i se dormia, sí.

I això, el mossèn Omar ja no tant.

Era molt sec, eh què diuen que era més seriot mossèn Omar? Era molt sec, no?

Sí, sí. Inclús com que hi havia molí al sindicat... hi va haver alguna temporada quan van fer "l'iglesia" que donava el 5% de tot el que es molia per "l'iglesia". Eren molt amics i d'això, inclús el capellà diu: "Escolti, és la Festa Major d'aquí, per què no ve?" Diu: "De bona gana ja aniria ja, però és que faria mal efecte, oi? Si un cas posi'm a un "puesto" que no em vegin per mirar".

I allavors deia: "No, no, jo no sóc de religió i això però reconec que és un gran "freno" pel jovent".

Això ho deia el seu pare, que era un "freno" l'esglèsia.

Sí, sí, pel jovent, per la canalla... Sí, sí, es que és veritat, vui dir, l'esglèsia potser feia una mica massa de por però era un gran "freno" pel jovent.

Vostès hi anaven a missa els diumenges i tot això?

No, jo vaig començar quan vaig anar a la mili.

Ah, sí?

Sí, sí, llavors vaig començar i de llavors fins ara sóc practicant.

I la seva senyora?

No, jo sóc solter.

Ah, jo pensava que no.

Sí, dels tres germans...

Els tres es van quedar solters?

No, són casats.

Es van casar amb pageses? Tenien relació, oi, les famílies pageses amb pagesos?

No... cap, cap, la del gran sí que venia de descendència d'oncles pagesos, que ella havia viscut tota la vida amb oncles, que vivien al carrer Sant Roc, a "Cal Testos".

On és "Cal Testos"?

"Cal Testos" era al carrer Sant Roc, aquesta casa que ja no està, està ara la carretera, allò era "Cal Testos".

Ah, allò era "Cal Testos"? Allà hi havia la tenda de la mare del Roget, allà hi havia "Ca la Reina" també, a aquell tros del carrer Sant Roc.

Sí... allò era "Cal Testos".

Ah, no ho sabia. Així vostè és solter, no ho sabia això, pensava que era casat.

Sí, jo visc aquí i tota l'escala som família.

Sí, ho he vist al vestíbul. Llavors està molt bé, perquè llavors clar, les relacions que tenien era amb la gent que anava al Centre per exemple a ballar al Casino, no?

Sí.

Per això s'expliquen més els matrimonis amb pagesos, perquè anaven al mateix lloc.

Sí que el jovent més o "menos" anava al Centro i a vegades al teatre o alguna cosa, però no és com ara que hi ha aquests grups d'amics. Nosaltres havíem sigut del Centro, encara no sé si erem socis, el meu pare ho ha sigut tota la vida, oi?, i mon germà va ser de la junta, però no erem de cap més associació ni res.

I no va anar vostè mai a la UEC per exemple, que anaven d'excursions, que anava la senyora Carmeta...?

No, no vaig anar mai, perquè el meu pare ja dic, era un gran dictador i deia: "Anar d'excursió no, això és de vagos, a casa a treballar!"

Això deia? Doncs mira que es cansaven perquè el Navarro i companyia començaven a les 5 del matí i acabaven a...

Sí, sí, però llavors aquestes coses eren...

Era considerada com una cosa de vagos, sí. I del ball què? Del ball també deia el mateix o no el seu pare?

No, el ball no, perquè ell anava a ballar amb la meva mare; però vaja, per exemple, arribava la Festa Major i jo deia... com que només ens donava el diumenge cèntims pel cine i això, dic: "Escolti'm ???" "Sí, sí, et pago jo però a treballar cada dia que hi ha feina, eh?" I molts dies anavem del ball a treballar.

Déu n'hi do, eh?

Sí, jo amb això... vui dir, era molt bona persona el meu pare i és clar...

Però eren caràcters molt austers.

Molt, molt. Pensi que per exemple deia: "Sí, a la Festa Major. Són 3 o 4 dies, no?" Va venir un dia: "Demà fem festa", i a les 6 del matí s'aixecava, s'aixecava molt d'hora... s'aixecava i es posava a la galeria i "pum, pum", i ja no et deixava dormir.

Què feia, picava?

Picava a la taula però fort, fort.

I per què?

Per fer la punyeta!

Ah, sí? Per fer-vos despertar a tots? Déu n'hi do

Sí, mira, però el nostre pare també era un gran home, un gran polític i un d'això, però és clar, era molt semblant als homes de llavorens, però com ell...

I la seva mare què deia de tot això?

La meva mare com totes les dones de llavors, però ella encara molt més, una esclava.

Una esclava dels homes, clar, de netejar..

No, no, una esclava del seu marit, perquè vui dir, era la dona de fer feines. No anava mai al teatre, al cine...

Això m'han dit molts pagesos, no anaven mai al teatre ni al cine, mai, mai.

El meu pare sí que sortia moltes nits, quasi cada nit sortia.

Ell sortia?

Sí, anava al Casino, si havia alguna reunió de polítics i això anava... però la meva mare no.

Sí, ella reconeixia que era una esclava i tot, però com que era la vida de llavorens tampoc...

No, les dones no pensaven que hi havia més coses, clar, vui dir, era una cosa bastant comuna, no?

Si veiessin la vida d'ara!

Llavorens vostè va viure amb els seus pares molt anys potser?

Sí, fins que van morir.

Clar, i per exemple, això de les innovacions de les rentadores i tot això, ho van tenir molt aviat o no?

No, la meva mare quan va morir i allavors vaig estar un any o dos amb la meva cunyada, que era la casa del costat, que era de pagès, no hi va haver "lavadora" ni res.

Llavors és clar, ja vaig passar aquí, que aquests 4 pisos els havia fet el Codina...

Sí, el de la constructora, sí.

Sí, però escolta'm, miravem els cèntims, i llavors la casa era de manobre.

Això es feia molt, sí, sí.

Allavors és clar, amb el meu germà vam vendre tot això del costat per fer pisos i se'n van anar a l'Aldea.

I llavors viuen a l'Aldea?

"Bueno", tots dos són morts, el meu germà fa un any i la cunyada fa dos. Però llavors la meva cunyada, cosa que ja tothom marxava del camp, resulta que ella va agafar una casa vella i es va fer la casa nova al mig del camp amb 5 habitacions... Ara, la van criticar molt perquè llavors a nosaltres ja no ens agradava això d'estar al mig del camp ni res.

És preciós el Delta, és molt bonic, eh?

Sí.

Hi ha alguna cosa que vulgui afegir de l'època?

Hi ha moltes però no recordo tampoc...

Molt bé, doncs moltes gràcies...

Què em deia de la Festa Major? Quan es veien tots els pagesos...

A la Festa Major és quan ens vèiem tots els pagesos, no? Hi havia ball de matí, de nit, concerts... tothom xerrava i el concert no s'escoltava...

Ah, sí? Llavors xerraven durant el concert?

I eren concerts macos, eh? Perquè era la mateixa orquestra, que llavors era molt maca, l'orquestra Gran Casino i d'això, i feien concert, anavem a prendre un café i et preparaven un got d'aigua al costat. Era costum de beure café, i es veu que consideraven que era massa fort i et portaven un d'això.

Un got d'aigua al costat.

Hi havien els... els cafeters sempre van ser els mateixos, "la Baulvina"... és la filla d'aquella casa que eren dos germans i una germana, els tres solters, els dos nois van morir molt joves i ha quedat ella sola, i llavors ???? a cada Festa Major i això.

Venien al Casino, no?

Sí. Ells vivien allà i tot, els cafeters vivien allà. Llavors estrenaven vestit llarg les dones, obligació anar amb "traje", amb corbata i el coll almidonat, i amb aquella calor... Feia la calor que fa ara a l'agost, una calor! Totes les americanes xopes de dalt abaix, però havies d'estrenar. Quines coses, eh?

Llavors també venia família dels pobles, no, a vegades a la Festa Major? venien a celebrar-ho, no?

Sí, sí... Venien dugues noies d'aquí que estaven a la Garriga, que hi havia amistat i venien dugues noies a la Festa Major, i dèiem: "Sí, veniu, però aquí hem de treballar nosaltres, hem de treballar". I algun dia sí, anavem al Casino amb elles i això, però havíem d'anar a treballar; o sigui, que no teníem ni mirameent per aquelles noies, a treballar, a treballar, a treballar!

Molts pagesos eren així, però n'hi havien bastants que tenien un nivell més...

O potser amb les noies eren més tolerants, perquè moltes noies m'han dit que eren administradores de la Verge de Bellvitge o que després sortien disfresades per Setmana Santa o per la processó... Vostè recorda les processons de Setmana Santa, de Corpus i tot això?

Sí, sí.

Això s'ha perdut una mica.

I tant, i tant! Llavors clar, tothom era obligació d'estrenar vestit les noies i "traje" els homes, i tant.

Això per la Palma era o...?

No, per Corpus.

Per Corpus estrenaven, a sí?

Corpus era un dijous i el feien a Santa Eulàlia i el diumenge el fèiem aquí a Hospitalet.

I se'n recorda de les "alfombras" aquestes de flors i tot això que es feia per Corpus?

Sí.

Sempre les van fer al mateix lloc, davant de "l'iglesia" o no?

"Bueno", feien dos carrers...

Això de "l'alfombra" va ser molt últimamet, molt últimament, abans no se'n feia. Lo que sí que es feia eren altars... Feien uns altars molt ben adornats i molt bé tot això. Havia concurs, "bueno", no hi havia concurs però hi havia competència...

Quan passava la processó, no?

Sí, sí. I això va durar molt de temps i d'això... A tota la vetllada hi entrava tot "menos" la religió quasi, perquè tot era el desfil de models

i llavors tirar "caramelos" per la canalla i: "Hola, què tal? Oi, què maca..." Ara, això sí, els carrers així de gent sentada, tallat tot el trànsit que poc n'hi havia llavorens...

Sí que és veritat, que la gent sortia molt més al carrer que ara. S'ha desfet, sí.

Sí, sí, però nosaltres participar en festes i això no, perquè ja dic, primer que llavors no es feia molt, però sí que hi havia molta gent que ho feia però nosaltres no. El meu germà, el que va morir, vivia aquí al costat i el va matar un cotxe...

Ah, sí? No ho sabia.

O sigui, que... què deia jo?

Sí, que anaven a poques festes.

El meu germà volia... fer deport: "No, no, demà diumenge no, demà diumenge no".

És cert, vostès no van jugar a futbol, molts anaven al futbol o al basket o al hoquei.

Al meu germà li agradava molt però és això, però generalment un pagès poc en feia d'això, i excursions el diumenge tampoc... I fer vacances... jo les vacances no les vaig conèixer fins als 35 anys, ni un dia, eh?

Ni un dia, mai, mai feia vacances.

Mai, mai.

Déu n'hi do, eh? Clar, és una vida dura. Llavors què és ja quan estava al sindicat treballant quan va tenir vacances?

Sí, però encara dos anys que vaig estar amb el meu pare tampoc, tampoc eh? I llavors ja és clar, per llei i tot.

Llavors ja sí.

Sí, llavors em tocava un mes, un mes sense treballar! Si s'aixequés el meu pare!

Clar, no s'ho creia, no?

No.

I després va viatjar vostè, va fer coses o...?

Sí, sí, sí.

Al estar solter devia viatjar, devia aprofitar.

Sí, sí, vaig fer "cómputo" del que havia perdut.

Ho va recuperar ben bé, no?

Sí, sí, un estiu em recordo que vaig agafar 8 avions! En unes vacances 8 avions vaig agafar.

Carai, ho va recuperar.

I tant, sí. Un any me'n vaig anar a Canàries i a... Austria, i alguna altra cosa corteta per aquí entremig.

Aprofitar, aprofitar a "tope", no?

Ho vaig recuperar, sí, sí. Desde llavorens, guaita tu si fa anys, anys i... L'any passat poca cosa vem fer, més que per aquí Catalunya i això, i aquest any també, ara a l'octubre segurament que sí, perquè jo per anar a Amèrica em canso molt ja. Em cansen molt els viatges, eh? No aguantaria l'avió tantes hores, és una tonteria, però a Europa ja hem repetit dos o tres vegades.

I què van, en colles d'aquí l'Hospitalet o no?

Sí, sí, de Hospitalet, la Carmeta... El que vam fer molts anys, molts anys és amb una furgoneta... una furgoneta que era... tu el coneixes perquè era molt de Hospitalet, que el fill va tenir un autocar, que vivia al carrer Príncep de Bergara, Agustí o no sé què... i això, sortíem molt amb la furgoneta... i llavors també vaig tenir cotxe jo i també vem anar a França, també vaig fer molt i per Espanya també vaig fer molt, però l'estranger i tot això anavem en autocar, més descansat i més bé.

Però ja dic, de països pobres n'he fet només tres i no aniré a altre, ho hem repetit tres vegades, eh?

Clar, es va refer una mica de lo que va treballar de jove, no?

La vida de pagès era molt dura, que anar al Born jo no hi havia tornat mai, però sí que a les 12 de la nit ja havíem d'anar cap al Born a portar les verdures i hi va haver uns anys que assaltaven els carros...

Això m'han dit també, que els hi prenien els melons...

Sí... i al matí veníem del Born i això, a esmorzar fort, que llavors esmorzavem fort i a treballar altre vegada, i de sol a sol, i la vida era molt dura, lo que passa que quan ja estas acostumat a que la vida és així, penses que és així i s'ha acabat.

Clar, i no hi ha res més, no? "Bueno", molt bé.